

Motion till riksdagen 2021/22:4271

av Christian Carlsson m.fl. (KD)

med anledning av prop. 2021/22:36 Ämnesbetyg – betygen ska bättre spegla elevers kunskaper

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rättvis meritvärdering och behovet av förändringar relaterat till behörighet och urval till högre studier och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag i den del det innebär att termen kunskapskrav ska ersättas av termen betygs-kriterier när det gäller det lägsta godkända betyget.
3. Riksdagen avslår regeringens förslag i den del det innebär att kunskapskrav och kravnivåer ska ersättas av kriterier för bedömning av kunskaper när det gäller att beskriva den lägsta godtagbara kunskapsnivån hos en elev vid slutet av en årskurs i de årskurser och skolformer där betyg inte sätts.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att digitala och externt rättade nationella prov snarast behöver komma på plats för att motverka att en övergång till kompensatorisk betygsättning leder till en mer olikvärdig betygsättning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur undervisande lärare kan kompletteras av oberoende lärare och fristående examinatorer vid betygsättning och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en modell för hur betygen på grupp-nivå ska korrelera med resultaten i de nationella proven och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Regeringen föreslår i proposition 2021/22:36 att ämnesbetyg ska ersätta kursbetyg i gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå och komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå. Kristdemokraterna ser positivt på

att ämnesbetyg ersätter kursbetyg. Betyg som sätts efter avslutade ämnesstudier kan förhoppningsvis på ett bättre sätt uppmuntra till ett långsiktigt lärande och med större säkerhet spegla elevernas kunskaper i ämnet. Förslaget att betyg ska sättas efter varje nivå i ämnet kan samtidigt motverka risken för att en övergång till ämnesbetyg medför att elever tenderar att skjuta upp sina studier.

Kristdemokraterna vill betona vikten av en rättvis meritvärdering till högre studier. Elever som anstränger sig och väljer att läsa mer avancerade nivåer inom ett visst ämne får inte missgynnas jämfört med om de inte hade valt att ta sig an studier på en mer avancerad nivå. Det ska alltid löna sig att studera mer. Med detta som utgångspunkt behöver Skolverket och Universitets- och högskolerådet (UHR) i samband med utformningen av ämnesplaner analysera behov av förändringar relaterat till behörighet och urval till högre studier.

Regeringen föreslår även att kunskapskrav ska ersättas av betygskriterier i alla skolformer och årskurser där betyg sätts, och att det ska införas en ny princip för betygsättning. Principen innebär att läraren ska göra en sammantagen bedömning av elevens kunskaper i förhållande till betygskriterierna och sätta det betyg som bäst motsvarar elevens kunskaper. Regeringen föreslår vidare att betygskriterier ersätter de kunskapskrav respektive kravnivåer som finns i de skolformer och årskurser där betyg inte sätts, t.ex. i grundskolans lägre årskurser och i ämnesområden i grundsärskolan och på gymnasiesärskolans individuella program.

Det nuvarande betygssystemet har kritiserats för att vara alltför stelbent då samtliga kunskapskrav måste uppnås i alla delar för att ett visst betyg ska kunna sättas. Det här innebär att lägre kunskaper inom enstaka områden kan leda till att elever får ett lågt betyg, trots att läraren bedömer att ett högre betyg utifrån en helhetsbedömning är att betrakta som mer rättvisande för eleven.

Med regeringens förslag införs i stället en kompensatorisk betygsättning där betygskriterierna inte längre behöver vara uppfyllda fullt ut för att betygen A–D i betygsskalan ska kunna sättas. För att eleven ska få godkänt betyg ska dock samtliga kriterier för betyget E vara uppfyllda även fortsättningsvis.

Kristdemokraterna anser likt Lagrådet att i de fall termen betygskriterier tar sikte på det lägsta godkända betyget bör det komma till uttryck att detta rör sig om krav. Vi motsätter oss därför att kunskapskrav ersätts av betygskriterier i detta avseende. Kunskapskrav bör även behållas som begrepp för att beskriva den lägsta godtagbara kunskapsnivån hos en elev vid slutet av en årskurs. Kunskapskrav bör finnas kvar som begrepp i lagstiftningen.

Betyg är ett viktigt verktyg för att ge elever och föräldrar information om hur eleven förhåller sig till skolans kunskapsmål. Betygen ska vara tydliga och bidra till att elevernas kunskaper kontinuerligt följs upp och utvärderas, att resultaten kommuniceras med hemmet så att föräldrarna kan ta sitt föräldraansvar. Betygsinflation och olikvärdig betygsättning har dock varit föremål för omfattande diskussion de senaste åren.

I Skolverkets rapport från 2019, Analyser av likvärdig betygsättning mellan elevgrupper och skolor, framkommer att skillnaden i betygsättning i relation till de nationella proven mellan olika skolor är stor och att betygsättningen i hög grad varierar beroende på den genomsnittliga prestationsnivån hos eleverna på skolorna.

Det går inte att bortse från att en övergång från kunskapskrav till betygskriterier skulle kunna innebära en risk att likvärdigheten vid betygsättning äventyras ytterligare.

År 2022 skulle de nationella proven vara digitala och extern bedömning av proven vara möjlig. Detta har nu försenats till tidigast 2024 enligt regeringen. Digitala och centralt rättade nationella prov behöver nu snarast komma på plats.

Externt rättade nationella prov och betyg som korrelerar till resultaten på de nationella proven skulle innebära en rättvisare betygsättning. Lärarna ska även fortsättningsvis kunna beakta resultat på andra prov, uppgifter och annat vid betygsättning av den enskilda eleven, men betygen borde även korrelera med resultaten på de nationella proven, inte på individnivå men väl på gruppnivå för respektive skola.

Mot bakgrund av detta behöver en modell tas fram för hur betygen ska korrelera med resultaten på de nationella proven. I samband med detta bör det även utredas om nationella prov eller slutprov behöver finnas i fler ämnen där elever erhåller betyg. Detta skulle i sådana fall göra att betygen kan korrelera med resultatet i fler ämnen, och på så vis säkerställa en mer rättvis betygsättning.

Alla skolor behöver bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete för att säkerställa en likvärdig betygsättning, men det finns också skäl att utreda hur undervisande lärare skulle kunna kompletteras av oberoende lärare och fristående examinatorer vid betygsättning för att undvika betygsinflation.

Regeringens proposition behöver kompletteras med fler förslag för att betygen på ett bättre sätt ska spegla elevers kunskaper.

Christian Carlsson (KD)

Pia Steensland (KD)

Acko Ankarberg Johansson (KD)

Roland Utbult (KD)